

“בואו נשחק... כי יש כאן מקום לכולנו” על משחק, למידה ואמונה גדולה בשוויון

“החינוך היעיל ביותר הוא לתת לילד לשחק בדברים נפלאים” (אפלטון)

תלמידים מגיעים אלינו, לרשת האתגרית, מצולקי כישלונות מבתי הספר הקודמים בהם למדו. הם מגיעים, כשיובש וחמסין שולטים בהם ו"האדמה הרגשית" שלהם אינה פנויה לקלוט את הנביטה, את היופי שבלימוד, את ההתפעמות שבגילוי הידע. אינם מודעים ולא מאמינים שניתן ליהנות מהבנה של פרק בתנ"ך, מנוסחה במתמטיקה או משיר הנלמד בשיעור ספרות. נמצאים במצב הדומה עד מאוד לשנת הבצורת - לא משנה עד כמה תשקיע זרעים באדמה הזו, הם לא ינבטו. כדי שינבטו יש צורך בראש ובראשונה בגשם, גשם מרווה, גשם מפרה.

איך מורידים את הגשם הזה? איך מרווים ומפריים את האדמה על מנת שתנביט? כדי לבסס סקרנות אהבה ושמחה מחוויית הלמידה? רבות אנחנו מנסים לעשות ברשת האתגרית של ברנקו וייס על מנת לתת מענה. מן הסתם התשובה טמונה בראש ובראשונה בעצם הקשר המיוחד שהולך ונרקם עם הזמן בין הנער או הנערה לבין המבוגרים בבית הספר: המחנך או המחנכת, המורים המקצועיים שהופכים את - את למחנכים מקצועיים, אנשי צוות ההנהלה, השומר או השומרת בשער, עולם שלם של מבוגרים שבהדרגה ניתן לבטוח בהם, להאמין ברצונם הטוב, לדעת שישמחו בהצלחות ולא ירימו ידיים בפני הכשלונות. הגשם מגיע עם היחסים הללו, הם הופכים את האדמה שידעה בצורת לאדמה המוכנה להתחיל ולהנביט גבעולים רכים של ידע, של הבנה, של חשיבה. גבעולים הזקוקים ליד מכוונת, לדשן, לשמש, ללמידה מסוג אחר.

רבות נכתב על תפיסת ההוראה הפרטנית של הרשת האתגרית של ברנקו וייס - תפיסה ופרקטיקה של למידה מותאמת אישית לכל אחד ואחת. החוברת שלפנינו עוסקת באפשרות של למידה בדרכים שונות לחלוטין מהמקובל, מהרגיל. דרכים המשלבות הוראה עם חוויה. אנו ברשת, מקדישים זמן ומשאבים לחשיבה על הוראה אחרת, גם אם זו מכוונת לבחינת הבגרות שבסוף הסמסטר. הוראה המשלבת חוויה אחרת ובד בבד יש בה פרקטיקות ברורות של הגברת ההון התרבותי של בני הנוער.

במעשה זה מנחות אותנו זה שתי תפיסות עיקריות:

האחת - התפיסה כי למידה שיש בה הנאה של הגילוי וההבנה היא למידה יעילה יותר, נכונה יותר, כזו המשאירה את חותמה לאורך זמן רב יותר.

האחרת - התפיסה כי בני הנוער המגיעים אלינו מביאים עמם פעמים רבות הון תרבותי שאינו מאפשר להם להצליח בתוך המערכת הממוסדת, לא כיום ולא בעתיד. בצד תעודת הבגרות המהווה עבורנו כוכב צפון של תפיסת הנורמטיביות שלהם את עצמם ושל הסביבה אותם אנו שואפים להגביר ולהעצים את ההון התרבותי שעמו יצאו מבית הספר לחיים. אנו שואפים להעשיר את השפה, להרחיב את מנעד הדימויים,

לעזור להם להשיג את הנינוחות שבני גילם האחרים מרגישים בסביבות בהן שולטת התרבות הדומיננטית. במאמריו על החינוך טוען פייר בורדייה, סוציולוג צרפתי ואקטיביסט חברתי כי מוסדות החינוך מיטיבים עם תלמידים שההון התרבותי שלהם מכלול הנטיות ודפוסי ההתנהגות המאפיינים את הקבוצה הדומיננטית ("הביטוס"). הוא מדגיש את הקשר שבין טעם באמנות ובמוצרי תרבות לבין מיקום חברתי. בתי ספר, כותב בורדייה, מתייחסים ל"הביטוס" של הקבוצה הדומיננטית כאילו היה טבעי ומתייחסים לכל הילדים כאלו יש להם גישה שווה אליו. בכך הם מרחיבים ביוזעין ובמכוון את הפערים החברתיים. על ידי אי הקניית אותו הון תרבותי מאלה שנולדו וגדלו בשולי הזירה החברתית (Harker, Maharrand Wilkes, 1990).

בבתי הספר שלנו אנו מכוונים לשינוי ולא לשעתוק, מנסים בכל כוחנו ובכל המשאבים שלנו להתגבר על המסננים החברתיים המשאירים - פעמים רבות, את בני הנוער שלנו מחוץ לזירה של החברה ההיררכית. אנו מאמינים כי למידה בדרך אחרת יכולה להוות נדבך חשוב במעשה זה. שיעור תנ"ך ההופך לבית מדרש שבו הילדים מלמדים, שיעור היסטוריה המתנהל ברחבי המוזאון, הוראה שיש בה טכנולוגיות חדישות, לימודי פילוסופיה, שיעורי אזרחות בחדרי בריחה - כל אלה הם דוגמאות לאופן בו למידה אחרת מגישה הון תרבותי בצד קידום הידע.

המעשה אינו פשוט, ההתלבטות מרובה, שוב נשאל את עצמנו מהן דרכי ההוראה הנכונות והמדויקות עבור בני נוער המגיעים אלינו עם פערים גדולים ודרכי למידה מאתגרות, לעתים רק חודשים ספורים לפני בחינות הבגרות. נמשיך לשאול מה אנו יכולים להעניק, בפרק הזמן הקצר כל כך שהם אצלנו, שיפתח חלונות ודלתות לעתיד טוב, יציב ומאפשר.

מקווה שחוברת זו, עם מאמרים של האנשים המופלאים ברשת, תעלה תהיות ומחשבות, ולו במעט.

מברכת חוקי מלא אדם

ד"ר אזולאי נעמה,

מנהלת הרשת האתגרית, ברנקו-וייס

ד"ר נעמה אזולאי

מנהלת אתר רשת בתי הספר האתגריים של מכון ברנקו וייס מאז ספטמבר 2015. בין השנים 2006-2015 שימשה בתפקיד סמנכ"לית חינוך בארגון כ"ח (כל ישראל חברים), תפקיד שכלל אחריות לקידום הישגים של יותר מ-40 מסגרות חינוכיות. לנעמה רקע מקצועי חינוכי מגוון ועשיר במסגרות שונות, בעיקר בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית בישראל.